

КЫРГЫЗ ЭТНИКАЛЫК КИЙИМДЕРИН ТҮЗҮҮНҮН ТЕХНОЛОГИЯСЫ

Бул макалада улуттук кийимдерибиздин тарыхы, өзгөчө көркөмү, экологиялык тазалыгы, жана алардын көркөм образдарын заманбап кийимдерге колдонулушу, ошондой эле азыркы кезде модальык тренд катары эл арасына жайылтуу маселелери каралган.

Ачкыч сөздөр: Стандарт, этникалык стил, тренд, наамиркан, фольклор, антик, ж.б.

Боронбаева Айназик Абдыкааровна, к.б.н., доцент,
Ошский технологический университет

ТЕХНОЛОГИЯ СОЗДАНИЕ КЫРГЫЗСКОЙ ЭТНИЧЕСКОЙ ОДЕЖДЫ

В статье рассматривается история национальных костюмов, их художественные особенности и экологичность использованных материалов. А также отмечается использование этнических стилей в современных костюмах как модный тренд для распространения в обществе.

Ключевые слова: Стандарт, этнический стиль, наамиркан, тренд, фольклор, антик и т.д.

Boronbaeva Ainazik Abdykaarovna, Candidate of
biological sciences, associate professor,
Osh technological university

TECHNOLOGY CREATION OF KYRGYZ ETHNIC CLOTHES

This article discusses the history, artistry, environmental friendliness of our national clothes, as well as their use in the creation of modern clothes. And also their introduction into a modern fashion trend and dissemination among the population are concerned.

Key words: Standard, ethnic style, direction, naamirkan, folklore, antiques, etc.

Улуттук кийимдер элибизде өзгөчө көркөмү, экологиялык тазалыгы жана практикалык мазмуну менен кылым карыткан узак жолубузда маданий тарыхыбыздын ажырагыс бир бөлүгү болуп, укумдан тукумга уланып келет.

Жергебиздин табиятынын өзгөчөлүгүнө, башкача айтканда жаратылыштын жети алкагын: чөл зоонасынан альпы зоонасына чейин камтыган климаттык өзгөчөлүгүнө жараша улуттук кийимдерибиздин суукта шамал өткөрбөй, ысыкта салкын тарткан экологиялык типтеги кездемелерден жаралган өзгөчөлүгү баарыбызга маалым. Уз-чеберлердин колунан жаралып, көркөмдүгү көз уялткан шөөкөттүү кийимдерибизди бүгүнкү күндө кайталоо жана байыркы кийимдердин экологиялык стандартын сактоо менен жаратуу зарыл жана актуалдуу.

Илгертен эле элибиздин кийимге болгон чыгармачылык мамилеси аялзатынын кол өнөрчүлүгүн өнүктүргөн. Эзелерибиз кийимдерди кооздоодо сайма иштерин колдонуп, эркектери кумуштөн ширетип, алтын жалатылган бел боолорду кооздоп, акак таштарды чегерип беришкен. Кийимдер табигый маталардан тигилип, кышта жылуу, жайда салкын болгон. Табигый булалардан: пахтадан, зыгырдан жана жүндөн жасалган кийимдер адамдын ден соолугу үчүн да өтө пайдалуу экендиги илгертен эле белгилүү.

“Тан-Шунун династиялык жазмалары жана XVIII-XIX кылымдардын тарыхый маалыматтары боюнча кыргыз төбөлдөрү кышкысын суусар, кундуз тебетей, Кыргыз

элинин кийимдеринин өзгөчөлүгү анын табигыйлуулугунда жана элибиздин кийимдери жөнүндө алгачкы маалыматтар Тан династиясынын дооруна таандык кытай булактарында кездешет [1].

жайкысын кийиз калпак, парча, жибек, баркыттан сырт кийим, бутуна кызыл жеке же наамиркан (ултарылган териден тигилип, кара же кызыл кочкул тускө боелгон) өтүк кийишкен. Кедейлер кылчык жүндөн токулган кездемеден, жаргактан же таардан согулган кийимдерди кийишкен [1].

Ал эми Борбордук Азиянын кеңири талааларында жана Теңир Тоонун бийик тоолуу жайыттарында бышык, жылуу кийизден тигилген чоң чепкен жамгырдан, шамалдан жана кардан эң сонун коргогон [2].

Мындай чепкен бүткүл Борбордук Азияга тарап, азыркы күнгө чейин Афганистанда, Иранда, Туркияда пайдаланылып келе жатат. Ошондой эле кыргыздар Кавказ, Туштук Сибирь, Алтай, Орто Азия, Казакстан аймактарындагы элдер менен мамилелеш болсо да кийимдеринин улуттук өзгөчөлүгүн бүгүнкү күнгө чейин сактап келет [2].

Бирок, бүгүнкү күндө, модалуу кийимдер тенденциясында улуттук кийимдердин элементтерин сапатсыз кийимдерге пайдалануу – базар экономикасында акча табуунун оңой жолуна айланды. Илгертен колго сайылган кооз саймаларыбызды техникалык аткаруу анын баркын төмөндөтүп, нукура таланттардын эмгеги көз жаздымда калып жатат. Мындай көйгөйлөрдүн негизинде, биз “Назик Айым” арт студиясынын алкагында улуттук кийимдердин көркөм образдарын заманбап кийимдерге колдонуп, азыркы модалык трендде оригиналдуу нукуралыкка тунган, айкын көркөмдүгү менен өзгөчөлөнгөн кийимдерди сунуштап келебиз. Мындай фольклордук иштин мазмунунда жаркын, жумшак жана сырдуу кийимдер менен айымдардын күндөлүк образын кооздоо менен элибиздин нукура кол ишин унутта калтырбай, жаштарды ушул нукка көбүрөөк тартып, тарбиялоону жолго койгонбуз. Студияда аткарылган сырткы кийимдерге, чапандарга, кемселдерге экологиялык таза кездемелерди колдонуп, пахталуу шырылган костюмдарды өзгөчө шаблондо тигилип, андан кийин бермет шурулар менен кооздолгон, айымдардын купулуна толгон эксклюзивдуу иштерибиз бүгүнкү күндө коомчулуктан өз ордун тапты десек жаңылышпайбыз. Төмөндөгү сүрөттөгү аткарылган жумуштардын технологиясы Кыргызстанда биринчи жолу “Назик Айым” студиясында аткарылды. Бул кийимдердин технологиясынын жаңылыгы - байыркы сырт кийимдердин этникалык стилин бүгүнкү заманбап трендге айкалыштыруу. Жумуштун аткарылышы бир нече этаптардан турат: бычуу, кездемеге сүрөт тартуу, сүрөттү жибек жиптер менен шырып чыгуу, шырылган кийимдин бөлүктөрүн бириктирүү жана конструкциялоо, акырында бермет, шуру, мончоктор менен жасалгалоо. Мисалы, кундолук турмушта коп кийилуучу кемселдерге токтоло кетсем, алардын тигилуу технологиясында кездемеге тартылган суроттордун шыруу менен аткарылышы жана жээктелген сон устуно байыркы секиртмесайма менен кооздолгону корунуп турат (1-сүрөт).

1- сүрөт. Бомбаркыттан тигилген кемселдер

Бул жумуштардын аткарылышы заманбап технологияны жана кол иштерин камтыйт. Ошондой эле байыркы апаларыбыздын кийимдеринин моделдерин колдонуп, этникалык стилдөөчү элементтерин пайдаланабыз. Азыркы мезгилде бирин-бири кайталаган, батыштын маданиятын чагылдырган моделдеги жана синтетикалык кездемеден жаралган импорттолгон кийимдердин басымында биздин өзгөчө моделдеги кийимдерибиз кыргыз айымдарынын купулуна толгон, кайталанбаган моделдүүлүгү менен дайыма суралууда. Улуттук сыймыгыбыз болгон саркеч кийимдерибиздин өмүрүн узартуу, коомчулукка жайылтуу кандай жагымдуу жана сыймыктуу. Жогорудагы улуттук кийимдерибиздин көркөм образдары элибиздин кийимдерин жаратуудагы өзгөчөлүгүн гана белгилебестен, ар бир кыргыздын деген инсанга нээ бир кайталангыс көркөмдүктөн, асылдыктан жана сулуулуктан кабар берет. Айымдар учун тигилген этно плащтарда байыркы апаларыбыздын кийимдеринин моделдери пайдаланылып, стилдик жактан заманбап дизайнда иштелип чыкты (2- сүрөт).

2- сүрөт. Бомбаркыттан тигилген этно плащтар.

Бул жумуштардын аткарылышы заманбап технологияны жана кол иштерин камтыйт. Ошондой эле байыркы апаларыбыздын кийимдеринин моделдерин колдонуп, этникалык стилдөөчү элементтерин пайдаланабыз. Азыркы мезгилде бирин-бири кайталаган, батыштын маданиятын чагылдырган моделдеги жана синтетикалык кездемеден жаралган импорттолгон кийимдердин басымында биздин өзгөчө моделдеги кийимдерибиз кыргыз айымдарынын купулуна толгон, кайталанбаган моделдүүлүгү менен дайыма суралууда. Улуттук сыймыгыбыз болгон саркеч кийимдерибиздин өмүрүн узартуу, коомчулукка жайылтуу кандай жагымдуу жана сыймыктуу.

Ошондой эле бул кийимдердин сапаты жогору, аткарылышы чыгармачыл жана саймалуу стилдүүлүгү нукура маңызга ээ. Башкача айтканда күнүмдүк турмушта жашообузду шаңга бөлөсө, укумдан тукумга берилүүчү “антик” же антиквариаттык мааниге ээ болгон кийимдер деп тартынбай айта алабыз.

Жылдын торт мезгилинде оз маанисин жоготпой, аялдар үчүн табигый булалардан тигилген сырт кийимдер- чапандарды, кемселдерди жана белдемчилердин сунуштоо- биздин максатыбыз. Элибиздин кол өнөрчүлүгүн унутта калтырбоо жана ууз чебер айымдардын чыгармачылыгынан жаралган кийимдерди коомчулукка жайылтуу- ар бир кыргыз атуулунун жараандык милдети деп ойлойм жана кыргыз айымынын сырткы келбетин этникалык моделде кооздоо менен элибиздин нукура кол ишин унутта калтырбай, жаштарга жайылтуу.

Демек, улуттук кийимдерибиздин нукура сапаттуулугун сактоо менен, ондурушто табигый булаларды пайдаланып, кийимдерибиздин экологиялык табигыйлуулугун сактай алсак деген гана ойлор менен макаланын аягына чыгам.

Адабияттар:

1. **Боронбаева, А.А.** Этностиль неисчерпаемый источник вдохновения [Текст] // Известия ОшТУ, №3.2018г. 215с.
2. Кыргыз улуттук кийими//ky.m.wikipedia.org.
3. Кыргыздын улуттук кийимдери//<https://ky.wikipedia.org>.